

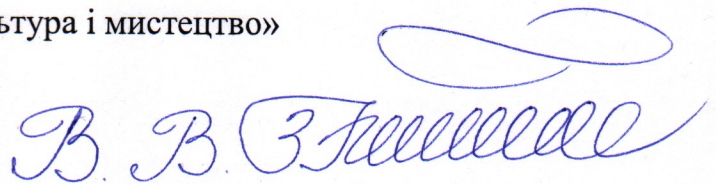
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

Методична розробка курсу за спеціалізацією
«БАНДУРА»

**АДАПТАЦІЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ
ДЛЯ БАНДУРИ**

025 «Музичне мистецтво»

02 «Культура і мистецтво»

Задорожна Віта-Вікторія Миколаївна
Здобувачка ступеня доктора
мистецтва кафедри бандури

Творчий керівник

Заслужена артистка України, в.о.професора
Федорова Людмила Володимирівна

Науковий консультант

Заслужений діяч мистецтв України, доктор
філософії, професор

Тимошенко Максим Олегович

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ СРЕЦІАЛЬНОГО КУРСУ

Академічне бандурне виконавство у сучасному соціокультурному музичному просторі нині, без перебільшень, є унікальним та багатокомпонентним мистецтвом, яке увібрало в себе найкращі традиції національного надбання українського народу.

Завдячуючи клопіткій праці провідних майстрів, які плідно працювали впродовж півстоліття над удосконаленням конструкції самого інструменту, а саме над хроматизацією строю та розширенням діапазону бандури, створенням системи тонального перемикання, які дозволили розширити темброву та динамічну палітру звучання українського національного інструменту. Результатом творчих інноваційних пошуків майстрів стало розширення технічно-виражальних, акустичних та репертуарних можливостей бандурних виконавців академічного спрямування.

Професійно-академічне бандурне мистецтво, як один з нових напрямків української інструментальної музики, з середини ХХ сторіччя розвивалося інтенсивно та різновекторно, в синхронізованому оновленні усіх складових даного художнього явища, а серед них - принципово важливим фактором стало створення оригінального репертуару, в тому числі сольо-інструментального, якого на той час майже не існувало. Разом з оригінальним бандурним репертуаром, кращі зразки перекладених шедеврів світової музичної класики формували у бандуристів високу виконавську культуру, досконалий технічний рівень гри, опанування різноманітними музичними стилями, бездоганний музичний смак.

Сучасний академічний бандурний репертуар дозволяє розширити кордони як інструментального так і вокально-інструментального

виконавства, здійснюючи перекладення, аранжування, транскрипції, обробки для бандури композиторів різних стилів, жанрів та епох.

У зв'язку з цим виникає необхідність спеціальних методичних рекомендацій та ретельного добору учбового репертуару, які відіграють вирішальну роль у всебічному вихованні бандурного виконавця академічного зразка, а студентам необхідно отримати знання, навички та вміння для здійснення адаптації музичних творів для бандури.

Представлена методична розробка спеціального курсу **«Адаптація музичних творів для бандури»** посідає чільне місце серед спеціальних музичних дисциплін, які забезпечують процеси фахової підготовки студентів музичних ВНЗ України III-IV рівнів акредитації.

Викладання **«Адаптації музичних творів для бандури»** у закладі спрямована на музично-виховну функцію, культурно-просвітницьку та організаційну діяльність, які потребують від студентів не тільки знання особливостей володіння інструментом, а й володіння виконавською технікою, умінням аналізувати, відбирати й адаптувати твори із різного інструментарію для виконання на власному інструменті.

ПЛАН

- I.** Історичні аспекти становлення академічного бандурного репертуару кінця XX початок XXI століття.
- II.** Формування комплексних знань, навичок та вмінь у системі адаптації музичних творів для бандури соло.
- III.** Теоретично-практична складова курсу.
- IV.** Список рекомендованої літератури.

I. Історичні аспекти становлення академічного бандурного репертуару кінця ХХ початок ХХІ століття.

1. Київська техніка адаптацій музичних творів для бандури на прикладі творчості С.В. Баштана та Л.В. Федорової-Коханської.
2. Львівська техніка адаптацій музичних творів для бандури на прикладі творчості Герасименка В.Я. та Герасименко О.В.

II. Формування комплексних знань, навичок та вмінь у системі адаптації музичних творів для бандури соло

1. Дефініція понять “перекладення”, “аранжування”, “транскрипція”, “обробка” та відмінності між ними.
2. Знайомство із кращими зразками музичних інструментальних та вокально-інструментальних перекладень, які адаптовані для виконавства в академічному бандурному мистецтві.
3. Система комплексних знань, навичок та вмінь у перекладенні, аранжуванні, транскрипції творів світової класики різної музичної форми на прикладі адаптованих творів для бандури.

III Теоретично-практична складова курсу

1. Створення найзручніших комплексів та способів адаптації музичних творів для бандури із збереженням фактурної, штрихової та тембральної палітри оригінальних композицій.
2. Розгляд та аналіз специфіки виконання творів різних стилів, жанрів та епох, адаптованих для бандури, із подальшим наближенням до інструментального чи вокального першоджерела.
3. Методи транскрипцій та обробок музичних творів до адаптації для бандури соло.

4. Перекладення інструктивного матеріалу.
5. Аранжування творів циклічної поліфонічної форми (прелюдії та фуги, сюїти, партити).
6. Аранжування інструментальних творів великої форми (сонати, концерти, варіації, рондо, тощо).
7. Особливості кантиленної музики в системі перекладення музичних творів для бандури соло.
8. Виявлення комплексу засобів перекладення та особливостей фактури вокальних творів у супроводі з бандурою.
9. Аранжування інструментальних творів для малих видів ансамблю (дуети, тріо).
10. Розвиток художнього та естетичного музичного смаку на прикладі світових музичних адаптацій для різного інструментарію як передумови формування репертуару бандуристів академічного спрямування.
11. Формування цілісної системи, алгоритмів та методів підбору репертуару в подальшій самостійній адаптації музичних творів для бандури.

Список рекомендованої літератури

1. Барсукова Н. С. Історія формування вітчизняного сольного виконавства на бандурі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. № 22 (209). С. 56–60.
2. Баштан С. В. З історії жанру сольного-інструментального виконавства на бандурі . *Українське кобзарство в музичному світі: традиції і сучасність* : тези до всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 1997. С 3–4.
3. Баштан С. В. Історія кобзи-бандури та її сучасний розвиток. *Часопис НМАУ*. 2010. № 6. С. 57–60.
4. Баштан С., Омельченко А. Школа гри на бандурі. Київ : Муз. Україна, 1989. 134 с.
5. Безвугляк О. Історія та розвиток бандурного мистецтва в Україні. https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6877/1/Bezvyglyak_tezu.pdf
6. Березуцька М.С. Репертуар як фактор ансамблевої творчості бандуристів (на матеріалі діяльності ансамблю бандуристів «Чарівниці»). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво. – Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, Міністерство культури та інформаційної політики України, Одеса, 2021. 255 с.
7. Березуцька М. Репертуар сучасного ансамблю бандуристів: синтез народного і академічного. *Народознавчі зошити*. 2018. № 2 (140). С. 502–306
8. Бойко О. Ю. Бандура як засіб національного виховання української молоді (історичний аспект). *Педагогіка та психологія: збірник*

- наук. праць. Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2013. Вип. 44. С. 118–125.
9. Борисенко М. Ю. Жанр транскрипції в системі індивідуального композиторського стилю: дис. ... канд. мист. : 17.00.03 / ХДУМ ім. І. П. Котляревського. Х., 2004.
10. Брояко Н. Б. Теоретичні аспекти формування виконавської техніки бандуриста : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03; Нац. муз. акад. ім. П. І. Чайковського. М., 1997. 17 с.
11. Брояко Н., та Водяний Б. Бандурне виконавство у контексті трансформаційних процесів української народної інструментальної культури ХХ – початку ХХІ століть. <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/202/5636/11778-1?inline=1> (дата звернення 11.03.2024).
12. Буга О. П. Костянтин Мясков: вокальна і бандурна творчість у сфері народно-інструментального виконавства. Наукове обґрунтування творчого мистецького проекту на здобуття ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). НМАУ імені П. І. Чайковського, Міністерство культури та інформаційної політики України, Київ, 2022. 130 с.
13. Горожанкіна О. Кобзарське та бандурне мистецтво як предмет наукового дослідження: історичні та сучасні аспекти. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип 28, том 5. С. 50–57.
14. Губ'як Д. Еволюція конструкторської думки у вдосконаленні бандури. *Наукові записки Тернопільського національного університету ім. В. Гнатюка*. 2006. 1 (16). С. 85-89
15. Давидов М. А. Українське струнно-щипкове академічне мистецтво: функціонування, проблеми збереження та розвитку. *Академічне мистецтво оркестрів народних інструментів і капел*

бандуристів спеціальних музичних вузів України : тези всеукр. наук.-теорет. конф. (02.12.2005 р.). Київ, 2005. С. 72–78.

16. Давидов М. Київська академічна школа народно-інструментального мистецтва. К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського.
17. Давидов М. Фундатор кобзарського академізму ХХ століття. *Бандура*. 1995. №4. С. 10-15.
18. Давидов М. Виконавське музикознавство : енциклопедичний довідник. Луцьк : ВАТ «Вол. обласна друк.», 2010. 400 с.
19. Давидов М. А. Історія виконавства на народних інструментах. 2-ге вид. Луцьк, 2010. 590 с.
20. Давидов М. А. Проблеми розвитку академічного народно-інструментального мистецтва в Україні. Київ : Вид-во ім. О. Теліги, 1998. 207 с.
21. Дмитрук І. Жанр перекладу та його різновиди в сучасному бандурному мистецтві: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. :17.00.03. Львів, 2009.
22. Дмитрук І. І. Жанр перекладу та його різновиди в сучасному бандурному мистецтві : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03; Львівська Нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. Л., 2009. 19 с.
23. Дружба І. С. Сучасна бандуристика: композиторські пошуки та виконавські перспективи : дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 Муз. мистецтво / Харк. нац. ун-т ім. І. П. Котляревського. Харків, 2021. 215 с.
24. Дубас О. Бандурна освіта в Україні. Шляхи до професіоналізації (про класу бандури в Музично-драматичній школі Лисенка). *Бандура*. 1995. № 51-52. С. 23-27.
25. Дуда Л. І. Теоретичні засади обробки фольклору крізь призму жанрової специфіки бандурного репертуару. *Вісник*

- Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. 2009. №15–16. С. 186–192.*
- 26.Дутчак В., Карась Г. Естрадні виміри сучасного бандурного мистецтва. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2023. Вип. 44. С. 110–117.*
- 27.Дутчак В. Бандурне мистецтво в системі музичної культури української діаспори ХХ – початку ХХІ ст. https://idud.oa.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/nz_vyp_23_175.pdf
- 28.Дутчак В. Основні тенденції в сучасному бандурному виконавстві України та української діаспори. *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність. 2017. Зб. наук. пр. С. 5–13.*
- 29.Дутчак В. Удосконалення бандури в контексті історичного розвитку кобзарства України та діаспори. *Студії мистецтвознавчі. Театр. Музика. Кіно. 2004. Чис.4 (8). С. 64–72.*
- 30.Дутчак В. Харківська бандура – знищена, забута, відрожена. https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32651/2/TSDNM_2020_Dutchak_V-Kharkivska_bandura-znyshchena_171-175.pdf
- 31.Євгенєва М. Формування та розвиток бандурного мистецтва Тернопільщини. Львів 2017. 291 с.
- 32.Задорожна В.-В. Інструментальний цикл для бандури соло «Перший зошит подорожей» Людмили Федорової-Коханської: виконавський аспект. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2024. Вип. 139 С. 222–232*
- 33.Зіньків І. Я. Бандура як історичний феномен : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства : 17.00.03; НАН України, Ін-т

мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. К., 2014. 35 с.

34. Клапчук В. Розвиток бандурного мистецтва в XVI–XVIII століттях. Сіверянський літопис, 2021. Вип. 5. С. 5–10.
35. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ: Юніверс, 2003.
36. Кубік О. Ансамблеве бандурне мистецтво в середовищі української діаспори: культурно-історичні аспекти розвитку. https://idud.oa.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/nz_vyp_31_220.pdf
37. Кузьмич Я. О. Розвиток професійного бандурного мистецтва: тенденції, школи, композиторська творчість. *Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка*. 2011. № 60. С. 145–148.
38. Кузьмич Я. Розвиток професійного бандурного мистецтва: тенденції, школи, композиторська творчість. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2011. Випуск 60. С. 145–148
39. Куровська І. Р. Кобзарство як феномен української духовності.
40. Кушнір О. Виготовлення та вдосконалення бандур як важливий чинник професіоналізації бандурного мистецтва. *Музикознавчі студії*: Зб. статей. Дрогобич, 2009. Вип. 21. С. 39–48.
41. Кушнір О. Інструментальні концертні жанри бандурного репертуару. *Українське академічне народно-інструментальне мистецтво в контексті сучасної музичної соціокультури*. Зб. мат. Всеукр. наук.- практич. конф. / Ред.- упор. М. А. Давидов. Київ., 2007. С. 38–44.
42. Кушнір О. Оригінальні інструментальні композиції українських мистців для бандурних ансамблів різного типу. *Наукові збірки*

Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Музикознавчі студії. 2010. №22. С. 231–238.

43. Кушпет Володимир: Старцівство: мандрівні співці-музиканти в Україні (XIX – поч. XX ст.). Київ : Темпора, 2007. 592 с.
44. Лисенко М. В. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень у виконанні кобзаря Вересая. Київ : Муз. Україна, 1978. 95 с.
45. Лісняк І. М. «Культурний образ» сучасного бандурного мистецтва. <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/202/5627/11781-1?inline=1>
46. Лісняк І. М. Академічне бандурне мистецтво України кінця XX – початку XXI століття. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2019. 254 с.
47. Лісняк І. М. Академічне бандурне мистецтво кінця XX – початку XXI ст. як відображення провідних тенденцій розвитку сучасної української музичної культури : Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства: 17.00.03. Київ, 2017. 250 с.
48. Мандзюк Л. С. Ансамблево-виконавська творчість бандуриста: мистецтвознавчий та психолого-педагогічний аспекти : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03; Харків. держ. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. Харків, 2007. 18 с.
49. Мокрогуз І. М. Основні методичні видання XX ст. – першооснова виконавства на бандурі. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. 2009. № 23. С. 160–166.*
50. Морозевич Н. В. Бандурне мистецтво як культурне надбання сучасності : автореф. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства: 17.00.03. Одеса, 2003. – 16 с.
51. Несмашна Л., С. Сабрі та Н. Чабаненко Бандурне мистецтво в умовах глобалізації сучасного культуропростору.

52. Ніколенко О. І. Оригінальна інструментальна бандурна творчість в аспекті жанрово-стильової еволюції : автореф. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства: 17.00.03. Львів, 2011. – 16 с.
53. Овчарова С. До проблеми перекладення органних хоральних прелюдій Й.С. Баха в контексті динаміки подальшого розвитку сучасного бандурно-академічного репертуару. Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ-ХХІ ст. : Зб. мат. міжн. наук.-практ. конф. Дрогобич : Посвіт, 2007.
54. Олексієнко О. Бандура у музиці сучасних українських композиторів як чинник збагачення вітчизняної духовної культури. *Духовна культура як домінанта українського життєтворення*: Матеріали Всеукраїнської наук. практ. конф. Київ, 2005. Ч. II. С. 57-62.
55. Панасюк І. Формування української професійно-академічної бандурної школи у соціокультурному контексті. Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство. 2012. Вип.2. С. 59–64
56. Петринка Х. Сучасне бандурне мистецтво як уособлення культурного коду українців. Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. 2023. Вип. 49. С. 28–40.
57. Пилипчук В. Історія та модернізація бандури. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2021. Випуск 79 том 2. С. 43–47
58. Пилипчук В. Специфіка звуковидобування на бандурі. *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність*. 2017. Зб. наук.ст. С. 172-177
URL: https://www.rshu.edu.ua/images/nauka/zb_narodn_instrum_2018.pdf (дата звернення 21.04.2024).

59. Пилипчук В. Бандурне мистецтво початку ХХ ст. та його особливості.
http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/43/part_2/17.pdf
60. Пшеничний Д. Аранжування для народних інструментів.- Київ.:1980.
61. Скирта М. Ю. Філософія жанру транскрипції в аспекті композиторської інтерпретації. Теоретичні та практичні питання культурології, зб. наукових статей. Запоріжжя : ЗДУ, 1999. Вип. 2. С. 37–41.
62. Слюсаренко Т. О. Бандурне мистецтво в українському культурному просторі (на прикладі бандурного виконавства Слобідського регіону ХХ – поч. ХХІ ст.) : монографія. Харків : Право, 2018. 166 с.
63. Созанська Оляна-Квітослава Олегівна. Композиторська творчість виконавців-бандуристів другої половини ХХ – початку ХХІ століття. –Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Міністерство культури та інформаційної політики України. Львів, 2023. 217 с.
64. Турко Н.Є. Базові фазиси вдосконалення конструкції бандури к академічного концертного інструмента *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність*. 2017. 36. наук.ст. С. 202-210.
URL: https://www.rshu.edu.ua/images/nauka/zb_narodn_instrum_2018.pdf (дата звернення 23.04.2024).

65. Хай М. «Музичні інструменти українського народу» Гната Хоткевича на шляху до сучасних систематикологічних дискурсів.
<https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2013/3/publications/58.pdf>
66. Хмель Н. В. Специфіка бандурних перекладень музики бароко: виконавсько-текстологічний аспект [Текст] : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Хмель Наталія Василівна ; Одес. нац. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. - Одеса, 2018. - 19 с.
67. Чабаненко Н. Бандурний репертуар як чинник розвитку концертного виконавства. *Мистецтвознавчі записки*. 2018. № 33. С. 522–528.
68. Чабан-Чайка С. В. Багатогранні можливості бандурного виконавства.
<http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2152/1/20.pdf>
69. Черемський К. П. Шлях звичаю. Харків : Глас, 2002. 445 с.
70. Черкаський Л. Кобза і бандура: проблеми ідентифікації
http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libdoc/konferencii/bandurne_mystectvo.pdf
71. Чернета Т. Бандурне мистецтво Дніпропетровщини: від аматорства до академізму : монографія. Київ : НАКККіМ, 2017. 256 с.
72. Яницький Т. Й. Теоретичні засади художнього перекладення музичних творів для бандури : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 Муз. мистецтво / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2020. 245 с.